

PROLETAREC

Slovenske Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ITEV.—NO. 818.

CHICAGO, ILL., 17. maja (May 17th), 1923.

LETO—VOL. XVIII.

Upravljalstvo (Office) 3639 WEST 16th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Morala družbe bodočnosti.

V teku dolgega zgodovinskega razvoja so nastale vse uredbe v človeški družbi; ena uredba se je vrstila za drugo. Poedinci niso stvorili raznih uredb. Poedinec je bil slab in brez moči nasproti slepemu besu prirodnih sil in divjih zveri; zato so ljudje ustvarjali uredbe za medsebojno vzajemno pomoč, obrambo itd. Poedinec sploh ne more obstajati in se razvijati, ako ne živi v zaednici z ljudmi in ni v tesnem stiku z družbo. Tako tudi človeški jezik, govor ni nič drugega kakor sredstvo prometa in družabnega sporazumevanja. Tudi človeški govor, ki je sestojal iz nekoliko sirovih živalskih glasov pračloveka, se je do dandanes razvijal in se še dalje razvija; jezik divjakov v Avstraliji šteje še danes komaj kakih dve, tri sto besedi, dočim jeziki kulturnih narodov štejejo kakih 30 do 50 tisoč besedi.

Ravno tako je tudi morala proizvod družabne kulture; v družabnih nagonih in nagnjenjih človekovih korenin ni njegova morala. Pod moralo razumevano vse obzire, ki jih mora imeti človek napram sočloveku in napram skupnosti. Delavski filozof Dietzgen pravi: "Poedini človek je nepopoln in omejen. Za svoje izpopolnjevanje potrebuje družbo, on mora živeti in pustiti tudi drugemu živeti. Obzire, ki izhajajo iz teh vzajemnih potreb, imenujemo z eno besedo moralo."

Morala je v najtesnejši zvezi z vladajočim načinom proizvodnje in z načinom zamene proizvodov. Tako je n. pr. v fevdalni dobi, za časa gospodovanja plemstva, ko je bil dolžan, da tlačani in služi plemiču, bil najkrepostnejši kmet, ki je bil vdan, podložen ali kakor so takrat govorili — veren. Ali kakor hitro je fevdalizem padel in je kapitalizem strl stare oblike podrejenosti in vpeljal novo podrejenost, je prenehala vloga vdanosti in vernosti. Kapitalistična morala je na prvem mestu predpisala spoštovanje privatne lastnine: "Ne dotikaj se tujega!" Poštenje bi moralo biti torej temelj buržvazne morale. No, v kolikor je bila morala izraz vladajočih gospodarskega stanja, bila je to zmirom morala vladajočega razreda, morala izkoriščevalcev je stala vedno v najostrejšem nasprotju z moralo izkoriščanih. Rekli smo že: grofi, baroni in drugi so smatrali za krepostne

one kmete, ki so pokorno in verno tlačani; no, kadar so se začeli dvigati kmečki upori (punti), pa so kmetje smatrali za najkrepostnejše one ljudi, ki so bili najbolj nepokorni in so vladajoči gospodi zadajali najhujše udarce. — A kako stoji z moralo buržvaznega, kapitalističnega razreda? Današnji izkoriščevalci imajo pred očmi samo en cilj: iztiskavanje profita in nakopičenje bogastva. In po tem cilju streme in drvje z grozničavo brezobzirnostjo, prav malo se meneč za to, da izkoriščani, da delavci stavljajo na kocko svoje zdravje in svoje življenje, ne meneč se za to, da izkoriščani životarijo slabše od tovarne živine! Vsekakor, izkoriščevalno buržvazno je moralen oni delavec, ki mirno in pokorno prenaša neznosni pritisk in nečloveško odiranje.

Jasno in samoposebi umljivo je, da mora razredno-zavedni delavec prezirati moralo, ki temelji na pokorščini in trpljenju. Kot neobhodna posledica privatno-kapitalističnega gospodarstva so padla na delavski razred gotovo vsa bremena družabnega življenja. Ali ta bremena niso večna. Za tlačane je bilo vedno krepostno ono, kar se je moglo kot ostro orožje uporabljati v boju proti tlačiteljem. Z bojem se je moral upreti delavski razred, ker je zanj nastalo vprašanje: biti ali ne biti, propasti v brezdnu bede ali pa se razvijati napram kulturi. Tako je nastala nova morala, ki ji je cilj in ideal: odprava privatnega lastništva in modernega suženjstva in z njima zvezane tlačanosti in trpljenja.

Ali delavci ne tekajo za starimi in novimi moralnimi filozofi, ki zamišljajo razne moralne predpise. Delavci teže za tem, da pred vsem popravijo odnose, da dosežejo boljše življenjske pogoje, ki edino omogočujejo višjo stopnjo npravnosti, boljše običaje in moralne nazore. — Kreposti in čednosti se ne morejo razvijati, dokler gonita beda in obup možke v pijančevanje, a ženske v prostitucijo in dokler pomanjkanje in glad tirata v tatvino in druge zločine. Vrline se ne morejo razvijati v mizernih stanovanjih, kjer žive možki in ženske, staro in mlado, bolno in zdravo, nametano drugo na drugem, kakor ribe v sodu; vrline se ne morejo razvijati pri otroku, ki ga fabrika odtrga od šole in živ-

ljenja — pri otroku, ki mu je ulica oče in mati, ker oba njegova roditelja tlačanita v tvornici, v kapitalističnem jarmu.

Razredno zavedno delavstvo je osvoboditelj, ki mu je pripadla zgodovinska naloga, da svetu da najboljšo moralo; to nalogo bo delavstvo izpolnilo s svojo strokovno, odnosno industrijalno in politično organizacijo. Delavec se mora boriti proti silam, ki izvirajo iz današnje družbe, on se mora boriti proti podaljšanju delovnega časa, proti znižanju mezde, proti brezpravnosti v javnem življenju, proti bremenom, ki mu jih nalagajo kot konsumentu s podraževanjem življenjskih potrebščin ali z zvišanjem carin in indirektnih davkov. Z eno besedo: Delavec se mora bojevati na gospodarskem in političnem polju. A v svojem boju proti bremenom in okovom, proti izkoriščevalcem in tlačiteljem, za boljše življenje in večje pravice, delavci dosežejo in so dosegli uspehe edino z združenimi močmi, združujoči se v organizacijah. Vsled svoje organizacije je postajal delavski razred vedno večja sila; da so danes delavci brez organizacije, nihče ne bi niti čul, niti se menil za njihov glas. Organizacija zmanjšuje nemoč poedinca, jači duha skupnosti, budi v delavcih zavest, da spoznavajo, da so najvažnejši faktor v družbi, organizacija ustvarja iz njih misleče, ponosne in hrabre ljudi.

Sele, ko so delavci pričeli zbirati svoje sile v organizacijah, so pričeli tudi soodločati o svoji usodi, so si izvojevali ugled, pravice in boljše življenje. No, organizacija pa ne more obstojati in uspešno razvijati svoje delovanje, ako se sleherni poedinec zavestno ne podreja volji celote. Najlepši znak proletarske borbne morale so tedaj: solidarnost (vzajemnost), podrejevanje lastne volje splošnim interesom, prostovoljna disciplina in zavest o razrednih interesih.

Proletarska morala je postala deloma že javna družabna morala. Zmirom je manj ljudi, ki se postavljajo v obrambo kapitalističnega izkoriščanja. V naše bojne vrste prihajajo najboljše ljudje. In delavec, ki noče stopiti v naše bojne vrste, ali hoté škoduje delavskemu boju s štrajkolomstvom ali na kak drug način, doprinaša ne samo dokaz, da nima časti in sramu nego tudi, da se je razprl s človeško družbo; takega izdajalca delavci s pravico ne ljubijo, ampak ga opravičano prezirajo.

Kakor je gori omenjeno, se bore delavci za novi, veliki družabni ideal. Njihove bojne vrline so vrline, ki temelje na razrednih interesih. S svojo borbo nočejo delavci vsiliti nikake nadoblasti, nasprotno, oni hočejo, da odpravijo sploh vsako prevlast človeka nad človekom, razreda nad razredom, naroda nad narodom. S svojo borbo hočejo uničiti tisočletno vojno človeka proti človeku, ljudi proti ljudem, hočejo ustvariti vzajemnost, bratstvo, ravnopravnost celega človeškega rodu. Zategadelj je proletarska bojna morala najvzvišenejša morala.

Fordovo bogastvo.

Pred kakimi dvajset leti se je pojavil v ameriškem industrijalnem svetu Henry Ford. Njegovo podjetje je bilo v začetku neznamno, toda se je hitro razvijalo. Pričel je izdelovati ceneje avtomobile, in to je bila njegova mojsterska poteza. Ako ne mojsterska, pa vsaj srečna poteza narejena ob pravem času. Danes je Henry Ford eden najbogatejših kapitalistov na svetu. Konec februarja to leto je imelo Fordovo podjetje \$159,605,687 v gotovini in ta ogromna vsota v roki ga je napravila neodvisnega od bankirjev na Wall streetu. Fordovo premoženje predstavlja danes vrednost med 600 do 700 milijonov dolarjev. V preteklem letu je napravil do \$119,000,000 čistega dobička! Ford je drugi najbogatejši človek v Zd. državah. Prekaša ga samo še Rockefellerjeva familija.

Ford je torej eden tistih ljudi, ki nam jih kapitalistično časopisje postavlja za vzgled, in nič je postal milijonar! In vsak človek v tej deželi ima enake priložnosti postati milijonar! Ako je to res, ne vemo, ampak drugi nam tako pripovedujejo in kdor hoče, lahko verjame.

V njegovih tovarnah se producira na vsaki šest sekund eden avtomobil. Izdeluje tudi druge predmete, večinoma za avtomobile. Svoja podjetja širi bolj in bolj ne samo v Detroitu, ampak po vsi deželi in tudi v inozemstvu. Delovni sistem v njegovih delavnicah je den najperfektnjših. Delovno moč delavcev izrabljuje do skrajnosti. Vsaka sekunda šteje in delavec je kakor del stroja. Dela v Fordovih tovarnah so večinoma težka. Kajti — če hočemo biti pošteni, je treba vendar priznati, da Ford ni prihranil milijonov, ki jih ima, s svojim delom ali od svoje plače, ampak so mu jih nakupičili delavci in odjemalci — v prvi vrsti delavci, kajti ti in nihče drugi ni ustvaril Fordovega bogastva. Kljub temu se o Fordu lahko reče, da je pokazal za vodstvo takega podjetja velike sposobnosti. Sicer ni on niti oddaleč edini vodja svojih tovarn. Drugi geniji in strokovnjaki jih vodijo za Forda in njegovega sina.

Forda in njemu enake jemljejo kapitalisti za primero, kadar argumentirajo proti socializaciji produktivnih in distributivnih sredstev. Privatna iniciativa je dvignila Forda od navadnega lastnika male delavnice do veletovarnarja in multimilijonarja. Pod socializmom bi bilo nemogoče zgraditi kaj takega, pravijo naši nasprotniki.

Socialisti ne tajimo, pač pa sami povdarjamo, da je imel kapitalizem izvršiti svojo funkcijo v ekonomskem razvoju. Ko jo izvrši, je treba nove sile za novo funkcijo. Nova sila je delavstvo in njegova naloga je odpraviti kapitalistični sistem in ga nadomestiti s socialističnim.

SEMINTJA.

Posebni vlak. — Katoličani za svoje interese v Mehiki. — Angleški kralj v Rimu. — Naskoki na papeževo trdnjavo. — Gompers zoper "sovjetizem". — Mr. Doak o socializaciji. — Radio.

David B. Jones, stanujoč v Chicagi, je v svoji zimski rezidenci v Los Angelesu zbolel. Ker se je hotel zdraviti v Chicagi, si je najel poseben vlak, ki ga je pripeljal v Chicago nekaj ur preje kakor če bi se vozil z regularnim brzovlakom. Posebni vlak ga stane enajst tisoč dolarjev.

Mr. Jones je predsednik Mineral Point Zinc kompanije. Delavci v njegovem podjetju si ne morejo privoščiti niti dobrih zdravnikov, dasi bi jih potrebovali. Dela pri cinkovni kovini so nezdrava. Ampak v današnji družbi je tako urejeno, da delavci skrbe za gospodarje in pozabljajo nase.

Ameriška vlada se pripravlja na priznanje mehiške vlade, če se med tem ne dogodi kaj nepričakovanega, n. pr. revolucija, ki bi jo financiral kak ameriški trust. Mehika se mora poboljšati v toliko, da bo spoštovala privatno lastnino, ki jo posedujejo v Mehiki ameriški in drugi tuji kapitalisti. Ker Mehika ni dovolj močna, da bi lahko gospodarila v svoji deželi tako kakor bi sama hotela, se bo res morala nekoliko "poboljšati". Sedaj so v teku konference med zastopniki obeh vlad, od katere je odvisno, če pride priznanje kmalo ali če se odloži. Na ameriške zastopnike pritiskajo ameriški katoličani — močan politični faktor — naj se na tej konferenci zavzamejo tudi za interese katoliške cerkve v Mehiki. Tej cerkvi se ima mehiško ljudstvo največ "zahvaliti", da je danes v taki odvisnosti od tujih kapitalistov in da je neizmerno bogastvo dežele danes v posesti tujih kapitalističnih kombinacij, ki se branijo plačevati Mehiki celo davke od prisleparjenih bogastev. Mehiška vlada je taki cerkvi stopila na prste.

V začetku meseca maja je dospela v Rim angleška kraljeva dvojica. Obiskala je italijanski dvor in posetila papeža. Velikanske, pompozne manifestacije, pri kakršnih so Italijani mojstri, so bile prirejene po rimskih dvorinah, arenah in ulicah v počast vladarju Velike Britanije. Vršile so se konjske dirke in biko-borbe, vse v počast dvorjanom in visoki gospodi. Rimski in drugi italijanski listi so pisali članke o zbližanju Anglije in Italije, o morebitni zvezi, ki bo sledila temu obisku. Kralj

George je imel lep govor, ki sta mu ga spisala ministrski predsednik Bonar Law in Lord Curzon, minister za zunanje zadeve, in italijanski kralj je pozdravljajal goste z besedami, ki mu jih je spisal Mussolini. Včasi so bili vladarji bolj neodvisni. Ministri so bili odvisni od vladarjev in ne vladarji od ministrov. Bivši kajzer Viljem in drugi člani treh do svetovne vojne najmočnejših dinastij na svetu čitajo take vesti z zavistjo, toda tudi z zadovoljstvom v srcu. Kajti, kar se je včeraj dogodilo njim, se bo jutri tistim, ki so ostali kot medli ostanke starega, toliko stoletij mogočnega monarhizma.

Obiski vladarjev ne pomenijo zbližanje narodov. Ako bi taki obiski res kaj takega pomenili, ne bi bilo prišlo leta 1914 do svetovne vojne. Za zbližanje, za prijateljske vezi je treba kaj več kakor dragocenih oblačil na kraljicah in maršalskih uniform na kraljih. Tako komedijo se lahko razkazuje po ulicah, ljudje lahko kriče od navdušenja, ali ko je obiska konec so dežele tam ko so bile, edino državne blagajne so za nekaj milijonov lir, ali funtov šterlingov, lažje.

V Shelby, Montana, malemu mestecu v bližini kanadske meje, se bosta dne 4. julija bila boksarja Dempsey in Gibbons. To zanima ameriško publiko veliko bolj, kakor pa diplomatični spor med Rusijo in Anglijo in atentat na Vclava Vorovskija v Lausanne, Švica. Na tisoče stopenjskih Američanov bo šlo dne 4. julija v Shelby, da prisostvujejo pretepu dveh pugilistov. Par milijonov dolarjev bodo potrošili. Bikoborbe v Rimu in Španiji — rokoborbe v Zedinjenih državah — ali je kaj razlike?

Razne protestantske sekte, financirane od angleških in ameriških bogatašev, naskakujejo papeževo trdnjavo v Rimu. Kakor v Ameriki in Angliji, grade protestantske sekte v Rimu zabavišča, šole, hotele, kopališča itd. Papežu in katoliški duhovščini take posvetne reči v prejšnjih letih niso prihajale na misel. Toda orožje, katerega so se poslužili protestantje, bi utegnilo postati nevarno edinozveličavni cerkvi v večnem mestu. Sveti stolci so priskočili na pomoč bogati in revni ameriški katoličani. Kolumbovi vitezi so pričeli graditi v Rimu enake ustanove kakor protestantje in tako bo imelo rimsko ljudstvo koncem konca od raznih ver tudi nekaj praktične koristi.

Eksekutiva Ameriške federacije dela je pričela z vojno proti "sovjetizmu" v unijah. Razne okrožne organizacije, kot Chicago Federation of Labor, Seattle Central Labor Council, Minneapolis Trades and Labor Assembly, so dobile ukor radi svojih radikalnih aktivnosti in obenem grožnjo, da bodo izključene iz A. F. of

L., ako se ne pokore in poboljšajo. Mr. Gompers ima danes še veliko večino in kogar hoče, lahko izključi. Ampak naprednega duha v unijah ne bo zatrl.

* * *

Ni vse prevdarno in pametno, kar propagirajo in delajo razni radikalci v unijah, ampak je vendarle boljše, kakor to, kar počenja Gompers in njegovi pristaši, ki imajo danes unije še v svojih rokah. Radikalni elementi v unijah niso enotni in njihova taktika v nekaterih krajih je taka, da zna končno škodovati celokupni organizaciji. Paziti se je treba, ako se misli obvarovati organizacijo, da se ne igra v roke provokatorjem v službi privatnih interesov. Radikalne delavske vrste v unijah morajo postati enotnejše, bolj v medsebojni zvezi, pa bo Gompersu odvzeta moč metati iz A. F. of L. posameznike in unije ki ne delajo tako, kakor zahteva on. Pri tem treba imeti v vidiku, da niso vsi radikalci prepričani radikalci, kajti v unijah je na stotine hujskačev, plačanih od privatnih interesov. Njihov radikalizem je škodljiv, kakor je škodljivo Gompersovo nazadnjaštvo. Delavstvo, kar je treznega in prevdarnega, naj pazi na oboje in dela v smeri, ki vodi do preobrata v ameriškem unijskem gibanju. Slep slediti temu ali onemu je vedno riskirana stvar.

* * *

W. N. Doak, podpredsednik Bratovščine železničarjev (Brotherhood of Railway Trainmen) je govoril v New Yorku pred člani Ameriške trgovske komore o transportnem problemu. Mr. Doak je dober Amerikanec in najbrž velik nasprotnik radikalcev; vsaj njegov govor to dokazuje. "Naučimo se biti pošteni napram železniškemu sistemu s tem, da smo pošteni napram kapitalu in napram delu; in to dosežemo, ako smo pošteni napram sebi." Mr. Doak se je v tem govoru izrekel tudi proti socializaciji železnic. Vzrok, da so železniške unije proti podržavljenju železnic, je, da bi bilo na ta način preveč ljudi v vladni službi. Čuden vzrok, ki ga menda sam Doak ne razume in še veliko manj tisti železničarji, v katerih imenu podajajo taki podpredsedniki svoje izjave.

* * *

V bližini Moskve gradi ruska vlada velikanško brezžično brzozjavno postajo, ki bo v stanju pošiljati poročila iz Moskve direktno v Zedinjene države in druge daljne kraje po svetu. V teku nekaj ur bo svet lahko izvedel vsako važno novico, ki se bo dogodila v Rusiji. Radio, kakor imenujejo Amerikanci brezžični sistem, se hitro širi in izpopolnjuje. Farmarji, kakor delavci v mestih, imajo v svojih stanovanjih radio aparate, ki jih seznanjajo s poročili o vremenu, o tržnih cenah itd. Ampak kakor vsako stvar, je ameriški kapitalizem osvojil tudi radio. Ob nedeljah govore na razpošiljalnih radio postajah razni pridigarji, ob delavnikih političarji in

veliki patriotje, ki uče prebivalstvo v ljubezni do slavne domovine. In ljudje poslušajo, kot so na programu tudi koncertne točke, poročila o baseballu, rokoborbah in take reči. Ko je bil Debs v Chicagi, je kampanjski odbor socialistične stranke vprašal za dovoljenje, da bi smel govoriti na radio razpošiljalni postaji. Želja je bila odklonjena. Kljub temu, radio-telefon je važna iznajdba in kadar bo ljudstvo hotelo, bo služila samo njemu in nikomur drugemu.

Sloga, Prepír in Adamovo rebro.

Ko je Bog v svoji neskončni modrosti zmisel iz ilovice človeka in mu vdihnil dušo, je spoznal, da mu bo dolg čas samemu. Zato mu je dal trdno spanje, vzel nož, ali karkoli že, izrezal mu rebro iz njegovega telesa in napravil iz njega ženo. Od tistega časa imamo "naše družinske razmere". In če bi danes prišel vsemogočni in bi zatrobental vesoljstvu: Vzel vam bom žene, in ljudi bomo mesili iz ilovice in jim vdihaval duše tako da bodo prišli na svet že odrasčeni — bi se uprli moški in ženske enako.

Ljudje se navadijo tudi osata, kajti če bi bi ves svet raj, bi sploh ne bilo raja. Vrt spoznaš potem, da so poleg gajev tudi puščave, osat in plevel. Če bi imeli šama dobra jedila, ne bi bilo dobrih jedil. Beseda "dobro" izvira odtod, da imamo tudi slabe reči.

Eva je po svetopisemskem izročilu naredila greh, povzročila je, da je iz raja nastala nevelježna zemlja, ki ti rodi le če jo obdeluješ, duhovnikom je dala veliko dela pri krstih, da izbrišejo iz nedolžnih bitij izvirni greh, ampak redki so ljudje, tudi med duhovniki brez različne vere, ki se branjajo takega greha. Celo silijo vanj.

Ko je Adamova družina narastla, se je pričel v nji že prepír. Najprvo sta se spopadla Kajna in Abel. Ker takrat še ni bilo samokresov, je Kanj pobil Abela kar z gorjačo. Potem se je Kanj oženil, menda s svojo sestro, ker še ni bilo drugih ljudi, in kljub ožjemu sorodstvu sta se vedno prepírala. Otroci Kajna in drugih Adamovih in Evinih hčera in sinov so se vse križem prepírali in tako je šla nesloga naprej vseskon do vesoljnega potopa. Samo enkrat v zgodovini sveta — če je verjeti svetemu pismu — se je dogodilo, da je vladala med vsemi živimi bitji na zemlji sloga. To je bilo na Noetovi barki. Lev so bili prijazni z mački in kokoši niso nadlegovale kuščarjev in žab. Ampak kakor hitro so se izkrcali, so se razmnožili po načinu kakor ga je določil stvarnik potem ko je Eva dopovedala Adamu, zakaj je ona Eva in on Adam in sta grešila. In ko so se množili, so se prepírali, grdili, ubijali in bili včasih tudi složni in delali složno.

Atentat v Lozani.

Vaclav Vorovskij, delegat sovjetske Rusije na konferenci v Lausanne, Švica, je bil dne 10. maja napaden in umorjen. Atentat je izvršil Švicar Maurice Alexander Conradi, ki je nekoč služil v ruski carski armadi. Conradi je obstrelil še dva druga člana ruske delegacije.

Ko je morilec izvršil svoj čin, je čakal, da je prišla ponj policija. Na vprašanja je odgovarjal, kakor pravijo časnikarska poročila, da je maščeval svojega očeta in strica, katerima so boljševiki zaplenili premoženje in ju umorili. Conradi se je baje že prej pripravljaj na umor Čičerina, sovjetskega komisarja za zunanje zadeve, pa ni dobil priložnosti.

Vorovskij je bil s svojima tovarišema v restavraciji na obedu. Pri eni bližnjih miz je sedel Conradi. Ko mu je bila prilika ugodna, se je približal mizi ruskih delegatov in pričel streljati. Vest o umoru je razburila Švico in ves ostali svet.

Ruska delegacija na konferenci v Lausanne ni bila priznana od zastopnikov zavezniških vlad, ki rešujejo maloazijske probleme; konferenca je nadaljevanje pogajanj z zavezniki in Turčijo. Ker se vprašanje Črnega morja in koncesij v Mali Aziji tiče vitalno tudi Rusije, je naravno, da skuša dobiti na takih konferencah besedo. Kapitalistično časopisje v Evropi, kakor v Ameriki, hujska in napada sovjetsko Rusijo in to vpliva na fašiste kakor olje na ogenj ki so že prej zagrozili sovjetskim delegatom, naj zapuste Švico. Sedaj švicarski glavarji fašizma zanikavajo, da je bil Conradi njih član.

Vaclav Vorovskij je poljskega pokolenja. Učil se je inženirstva. Že v mladosti se je pridružil ruski socialni demokraciji. Leta 1902 se je pridružil boljševiškem krilu stranke. Bil je preganjan in deportiran v Sibirijo, od kjer je prišel v Genevo, Švica, in delal tam z drugimi ruskimi revolucionarji, kot Leninom, Kamenjevom, Krasinom in drugimi za strmoglavljenje carizma.

Njegov morilec kapitan Conradi je bil rojen v Petrogradu. Njegovi štariši so bili Švicarji, naseljeni v Rusiji, kjer so lastovali čokoladno tovarno. Conradi trdi, da so za časa revolucije boljševiki zaplenili tovarno in drugo premoženje in umorili njegovega očeta in strica. Conradi je bil belogardist, toda tovarne si ni mogel priboriti nazaj. Poročila o umoru njegovih sorodnikov v Rusiji si nasprotujejo in menda bo v njih veliko pretiravanja.

Ko je izvršil svoj čin v Lausanni, je izjavil: "Davel, veliki švicarski patriot je rešil vaudski kanton, ampak jaz sem rešil veliko več, jaz sem rešil človeštvo pošasti boljševizma."

Conradi ni rešil ničesar, ker se z atentati ne reši ničesar. V teku vojne, po vojni in pred vojno smo imeli številne atentate. Atentati na

Ko bi danes prišel angel Gabriel, ta veliki božji poslanec, in bi zatrobental: Gospod Bog bo naredil, da boste od jutri naprej živeli vsi v največji slogi in prepir vam bo postal nepoznan — tedaj bi se uprl človeški rod, ker bi mu postalo življenje predolgočasno. Kaj pa bi počel, če bi samo delal, jedel in spal ter se zabaval? Nič več ne bi imeli internacional, ne edino delavskih listov, ne konkurence, ne stoterih religij, na kupe političnih strank, fašizme, 99 vrst unij in 999 raznih naziranj za predrugačenje sveta. Zelo dolgočasno bi postalo na zemlji in celo v Jolietu in na 22. cesti v Chicagi bi zdehali. Torej naj koraka Prepir poleg Sloge, Adamovo rebro poleg Adama. Celó kor angelov je postal nekoč nezadovoljen, nastala je civilna vojna v nebesih in zmagala je struja sloge. Ampak poleg nebeške sloge koraka peklenška garda nesloge, in zdi se, kakor da je stranka peklenščkov močnejša. Kajti sloga je samo v nebesih, na zemlji in v peklu je ni. Zemlja poka v svoji notranjosti, ker ni složna. Plevel spodriva koristne rastline, torej tudi na njivah ni sloge. Drevsa v gozdih spodrivajo druga drugo — tudi med njimi ni sloge. V mlakah se tepejo žabe, ribe, vsakojake mrčesi. Krave se bodejo — in vendar bi vsaj krave morale poznati slogo, ker nimajo ne ciljev, ne idej in ne strank. Natura je boj. Vse vesoljstvo je boj. V teh borbah smo se naučili poleg bojevitosti ustvarjati še lepše paradize kakor je bil Adamov, boljše barke, kakor je bila Noetova. Naredimo jo v nekaj mesecih, Noe jo je zbiral sto let. Tudi za boje smo se izpopolnili. Stari loki in puške so že davno zavrženi, mesto njih imamo topove, oklopnjače, aeroplane, strupene pline in neštete reči, ki služijo za hitrejše ubijanje ljudi na debelo. Včasih nišmo imeli časopisov in če si hotel koga ozmerjati, si moral to storiti osebno. Danes napišeš eno ali dve koloni psovka in jih priobčiš v listu, tako da vedo tudi drugi, kako si tega ali onega resničnega ali dozdevnega sovražnika opljuval. In pri tem se ne izpostavljaš niti nevarnosti, da te nasprotnik nabije, ako bi ga psoval naravnost v obraz.

Prepir je torej med nami zelo udomačen, pa tudi Slogo poznamo, ali vsaj predstavljamo si jo, če jo ne poznamo. Prepír ostane naš spremljevalec še dolgo časa, samo rafiniral se bo zaeno z nami. Ako bi znala na primer Fisher in Delija pametno kritizirati, bi ne izbruhala toliko oštarijskih psovka proti socialistom, pač pa njimi pametno razpravljala. Ker zato nista še dozorela, in najbrž nikoli ne bosta, bo njuno opravilo zmerjanje.

Čez nekaj stoletij se bo Prepír civiliziral, da ne bo rabil za argumentiranje psovke, gorjače, topove, pline in take reči, ampak samo razumno razpravljanje. Tudi disciplini volje večine se bo moral podvreči. Prepír in Sloga sta v nas in katerega bomo bolj gojili, tisti bo končno prevladal. — K.

visoke, odgovorne osebe so tako stari, kakor organizirana človeška družba. Atentati razburjajo, vzrujajo, delajo napete razmere še bolj napete, ampak tistega, kar atentatorji v večina slučajev mislijo doseči, ne dosežejo. Z umorom reakcionarnega ministra se ne odpravi reakcije. Z umorom cesarice Elizabete se ni odpravilo monarhizma. Z umorom Lincolna se ni povrnilo telesno suženjstvo v južne države in se nikdar ne bo. Dasi je suženjstvo še v veljavi, dasi ga v gotovih oblikah še spremlja legalni pečat — suženjstvo kakor je bilo se ne povrne. Z atentatom na Vorovskija se ni odpravilo sovjetske Rusije in njenega režima.

Socialisti obsojamo vse atentate. Umor Vorovskija je madež za Švico in ves kapitalistični svet. Vorovskij je prišel na konferenco v Lausanne z namenom braniti interese države broječa 150,000,000 ljudi, prišel je tja z namenom delati za mir, za mirno, pošteno rešitev sporov, ki bi sploh ne bili spori, če bi imeli mesto imperialističnih ljudske vlade. Švicarske oblasti so odgovorne za ta umor, ker so vedele, da je velik del javnega mnjenja nahujskanega proti Rusiji, ker so bile obveščene, da so ruski delegatje dobili grozilna pisma od švicarskih in italijanskih fašistov.

Hujskanje dela iz fanatičnih ljudi blazne fanatike. In umor v Lozani imajo na vesti tiste vlade, ki se zgražajo nad "barbarizmom" v Rusiji, pri tem pa pridno negujejo svoj barbarizem.

Umazani načini frakcijskih bojev.

Ni je grše stvari, kakor umazan, nizkoten boj med brati, med delavskimi organizacijami, med elementi, ki imajo enake cilje in skupnega sovražnika. Polemika je potrebna, ker bistri pojme. Nasprotujoče si struje so v delavskih vrstah bile in bodo, kakor so v vseh drugih organizacijah in gibanjih. Ampak vse to ne opravičuje umazanega boja, ki ga vrše "jugoslovanški čisti" proti socialistom.

Pri "Radniku" so imeli urednike, ki so znali biti v polemikah in kritikah dostojni. Kar je bilo v njemu napadov, so bili pisani od neodgovornih, nerazsodnih oseb. Te zadnje so dobile kontrolo in izrinile Cvetkova in Kotuzoviča iz uredništva. List je sedaj kar napolnjen umazanih napadov — pa ne proti kapitalistom, ampak proti socialistom, tem umazanim, "žutim" socialistom.

Sledeče psovke, pobrane iz par "člankov" Radnika, naperjeni proti "Proletarcu" in socialistom sploh, prikazujejo mentaliteto novih urednikov:

"Proletarec, organ jugoslovenske buržoazije i militarista — pobjesneli šovinisti — tupog

mozga — mačarci — glupani — kukavički socialiste — mizerci — budalštine — tupoglavci — besavjesna krpa — prostituisani "Call" — glupi "Proletarec" — crno buržoaski "Call" — crna "Budućnost" — žuta socijalistička štampa — "Proletarec" otrovni i gnusni patriotski list — Debs naivčina — mizerna krpica — neznanje — tupi i bez života "Proletarec" — "Debs, sretniče, gdje ti je logika, gdje li zdrav razum" — "Ili je Debs izludio, ili je v duši pokvaren" — banda najgorih ništarija —

Radnikov urednik in vodja hrvatske "komunistične" skupine na sestanku v West Allisu: "Komunista je odvažni i istinski radnički borac, pravi revolucionarac, dočim su svi drugi ljudi bez razlike, koji se nazivaju socijalistima, buržoaske slugе i radničke izdajice . . ." itd. Naštevali bi lahko in naštevali sama bitenja in psovke.

"Radnikova" sestra je "D. S." Njen urednik ne rabi toliko surovih psovki v napadanju na socialiste in morda se mu način, kakršnega se poslužuje "Radnik" v boju proti drugim delavskim organizacijam, gabi. Toda dopušča, da razni Pape in anonimni pisci napadajo socialiste na isti način kakor "Radnik". Kolikor napišejo "člankov" in dopisov, so polni psovki in neresnice.

Kdo je Papa? Kdo so sedanji voditelji jugoslovanških "komunistov"? Kaj so delali tokom vojne? Kdo je takrat čul o njih? Kje so bili, ko so se drugi borili za delavska prava?

Ljudje, ki so nekdanj vršili socialistično propagando med hrvatskim delavstvom, so večinoma odstopili ali pa postali neaktivni vsled pritiska "najnovejših čistih". Cvetkov, Kotuzovič, Kirin, Suša itd. itd. so odstopili ali pa postali neaktivni, ker ne morejo prenašati fanatičnih dervišev edinozveličavnega evangelija. Avstrijanci, kraljevaši, zotijevci, ti so danes čud jugoslovanških "revolucionarjev". Gori navedene psovke dokazujejo, da imajo oštarijsko izbrambo, kakršno se dobi v beznicah, ne pa v knjigah.

Osebe, katere napadajo vsakojaki Fisherji, so bile preganjane ko večina današnjih abecednih revolucionarjev ni niti vedela kaj je borba, kaj je delavsko gibanje. Kadar je kak njihov pristaš kje aretiran, razglašajo tak dogodek kakor da nima primere v zgodovini. Če aretirani reakcionarna francoska vlada kakega komuniste, jim je to v dokaz, da je tak človek nadrevolucionar. Ampak v Franciji in povsod drugod je padlo v razrednem boju že na tisoče žetev in delavski borci so presedeli v ječah na stotine in stotine let ker so se postavili v bran za interese delavskega ljudstva, kar pa najnovejši razgrajaci ne vedo, ker ne poznajo delavskega gibanja in njegove zgodovine, niti socialnih problemov. Tudi milijonar Krup, monarhist in kajzerjev ljubljenec je bil aretiran pa

Brez naslova.

“Glas Naroda” je v skrbeh za “Proletarčeve” naročnike. Premalo jih je, pa se boji, da se ne bi njih število še bolj skrčilo.

“Glasilo slovenskih delavcev” (???) je izgubilo v zadnjih par letih okoli pet tisoč naročnikov, nemara še nekaj več. Ako bo njihovo število tako padalo, ne bo imelo v petih letih nobenega naročnika.

Morda izgublja naročnike zato, ker delavstvo spoznava, da “glasilo slovenskih delavcev” ni njihovo glasilo, ampak glasilo Sakserjeve in Jadranske banke.

“Glas Naroda” je veterin list. Podoben je klepetcu, ki se vrti in obrača, kakor pihajo sapice. V dobi med volitvami se “poteguje” za delavce. Kadar so stavke, se hlina na eni strani delavcem, na drugi piše za kompanije. V času volitev postane glasilo republikanske stranke; po volitvah “napada” izvoljene republikance. Najprvo vzame od njih stotake in tisočake, ko so izvoljeni, prične zopet pisati “v delavskem duhu”, da obdrži naročnike. Komuniste v Rusiji “hvali”, toda ne vsaki dan. Je z delavci povesod, razun v Zedinjenih državah. Je za moralo v farovžih, toda ne v domači hiši. “Pometa” pred tujimi pragy, kupe svojih smeti z nemarja. Zmerja ljudi kakor kak počestni poba, pri tem pa je še toliko pobalinski, da se izogiba vseh tisti potrebnih “puštabov”, ki bi mu lahko nagajali za slučaj, da bi se kdo drznil vložiti proti šifkartaškemu glasilu tožbo.

Zelo se zanima za tuje fonde, o svojih molči. Bognedaj, da bi se kdo drznil pobezati v njegovo gnezdo in izračunati, koliko “milijon-skih fondov” se je že nateklo na Cortland St. in na njegove prejšnje naslove. Tudi za “narodne ustanove” je navdušen, samo ne prispeva nič zanje. Stavkarje “podpira”, ampak je toliko skromen, da ne objavlja velikodušnih prispevkov, ki jih je dala šifkartaška gospoda za lajšanje bede.

“Glas Naroda” je edini slovenski list, ki se izplačuje z naročnino in oglasi. Tako trdijo na Cortlandt Streetu. Verjamemo. Saj se izplačujejo na ta način tudi vsi veliki ameriški in drugi dnevnik, ki uživajo naklonjenost bank, velepodjetij in političarjev republikanske in demokratske stranke. Kadar bodo dale velike firme “Glasilo slovenskih delavcev” na črno listo, kadar ga prenehajo podpirati banke in rep. stranka, tedaj bo nemara res postalo njihovo glasilo. Ampak dokler se to ne zgodi, ostane “G. N.” to kar je zmerom bil: Glasilo Sakserjeve šifkartašnice, glasilo vetrnjakov in zapitih študentov.

Ali se zavedaš svoje dolžnosti kot zaveden delavec, ki jo imaš do socialističnega tiska?

navodilu francoskih oblasti v okupiranem ozemlju. Zaeno z njim je bilo aretiranih nekaj direktorjev Krupovih tovarn. Obsojeni so bili na večletne zaporne kazni in na visoke denarne globe. To še ne dokazuje, da so revolucionarji. Obtoženi so bili prestopkov proti okupacijskim oblastim in sabotaže proti nameram francoske vlade v njeni politiki v zasedenem ozemlju Nemčije. Francoska vlada aretira vsakega, ki ji na gotov način nagaja v Ruhru. Ampak nemosnih razmer to ne izboljša. Niti Krupova “sabotaža”, niti bombastične govorance, gromoviti manifesti itd., ne bodo izgnali francoske armade iz teritorija, v katerem nima ničesar iskati. Napadati za obstoječe stanje socialiste je absurdno, ampak kritiki najnovejše izdaje so vsega zmožni.

Socialisti prizadetih dežel konferirajo, kako najti *mogoč* izhod iz krize. Ako nimaš odločilne moči, moraš porabiti tisto, kolikor jo imaš, tako, da bo največ zalegla. Človek lahko kritizira in kritizira, napada z besedami, ampak to vse nič ne izda.

Ako niso prizadevanja socialistov še uspešna, so največ krivi tisti elementi, ki pod pretveno enotne fronte rušijo delavsko gibanje in ga napravljajo brezmočnega.

Teško je človeku, ki bi rad, da bi bile vrste zavednega delavstva složne, gledati medsebojne boje posameznih struj. Ampak ker smo že v taki vzrujeni dobi, nam ne preostaja drugega, kakor razkrivati laži in prikazovati besedne revolucionarje v pravi luči.

Sedanje stanje ne bo večno. Delavci se bodo zaveličali fraz in obljub, s katerimi jih pitajo besedni preroki in odrešeniki.

Na delavstvu je ležeče, kedaj se strnejo vse naše sile v eno celoto. Iztrezni se bo moralo in pomesti z vsemi — pa bili kjerkoli in kdorkoli — ki vrše “propagando” fraz, ki samo zmerjajo in blatijo vse tiste, ki ne mislijo natančno tako kakor oni. Bezniško podivjanost obsojamo, pa naj prihaja od kjerkoli, kajti kjer je, je povesod enaka.

Preseljevanje iz dežele v mesta.

Agrikulturni oddelek zvezine vlade je podal poročilo, v katerem pravi, da se je leta 1922 zmanjšalo farmersko prebivalstvo na korist mest za 460,000 oseb. Vsega skupaj se je v zadnjem letu izselilo iz farm v mesta okoli 2,000,000 oseb, medtem ko je odšlo okoli 880,000 oseb iz mest na farme. V preteklem letu je bilo na farmah okoli 925,000 rojstev in 265,000 slučajev smrti. Izguba na številu farmerskega prebivalstva, računano na podlagi vseh teh števil, je torej 460,000 oseb.

Gibanje za federativno stran-ko ameriškega delavstva.

REFERAT K 7. TOČKI DNEVNEGA REDA ZA ZBOR
J. S. Z. — POROČA FRANK PETRICH.

(Konec.)

Med tem je socialistična stranka dala svojim okrožnim organizacijam nalog, da ne smejo pod nobenim pogojem slediti taktiki večine čikaške konferen- ce, ampak povsod postaviti svoje kandidate.

Na konvenciji socialistične stranke, ki se je vršila meseca maja 1922 v Clevelandu, je bil dotični sklep spremenjen v toliko, da se smejo okrožne in državne organizacije socialistične stranke združiti za volilne kampanje z drugimi delavskimi skupinami, toda le pod pogojem, da postavijo svoje kandidate, pod nobenim pogojem pa ne smejo delovati za takozvane progresiv- ce na listah starih strank. Na podlagi tega zaključ- ka je delavstvo v New Yorku nastopilo pri november- skih volitvah skupno pod imenom "ameriška delavska stranka", ki je vključevala socialistično stranko, far- marsko-delavsko stranko in radikalne unije. Na dan volitev so prejele za svoje kandidate do 295.000 glasov. V nekaterih vzhodnih državah se je socialistična stran- ka združila za novembrske volitve tudi z Workers' party, toda samo tam, kjer je bilo pri slednji toliko tolerance, da je bila enotna fronta mogoča tudi v prak- si, ne pa samo v frazah. Za dopolnilne volitve za kong- resnika v 5. californijskem distriktu, ki so se vršile 9. januarja, so se zedinile socialistična stranka, farmar- ska-delavska stranka, Workers' party in 21 lokalnih unij. Zedinjena fronta je torej mogoča, ako jo hočejo vsi tisti, ki jo propagirajo, izvajati tudi v praksi.

Clevelandska konvencija socialistične stranke je ob enem sklenila ostati na istem stališču glede fede- rativne delavske stranke kakor ga je zavzela detroitska konvencija. Strankini funkcionarji so dobili nalog, naj z vsemi svojimi močmi gladijo pot za ustanovitev federativne stranke in pripravljajo sentiment delavstva za zedinjeno fronto ameriškega proletariata.

Na vsaki seji eksekutive soc. stranke v tem letu je bilo na dnevnem redu tudi vprašanje nove delavske stranke in na pritisk strankinih listov in sodrugov v unijah ter progresivnega vala so unije zopet sklicale konferenco za samostojno politično akcijo, ki je pri- čela zborovati dne 11. decembra v Clevelandu.

Socialistično stranko so na clevelandski konferen- ci, katere se je udeležilo nad 200 delegatov, zastopali Morris Hillquit, Seymour Stedman, George E. Roever Jr., James Oneal, B. C. Vladek, Victor L. Berger in Otto Branstetter. Razun teh je bilo na konferenci pre- cej drugih sodrugov, ki so zastopali unije in politično združeno delavstvo v New Yorku.

Večina konference tudi to pot ni bila za ustano- vitev federativne delavske stranke. Razlog za to je na- vajala, da se je s taktiko, sprejeto na čikaški konferen- ci meseca februarja 1922 doseglo veliko več kakor bi se, če bi delavstvo nastopilo v samostojni stranki. V mislih so imeli uspehe, ki so jih dosegli 7. novembra v Wisconsinu, kjer je zmagal La Follette za senatorja in Blaine za gubernerja, v North Dakoti Frazier, nada- lje število drugih, ki so prodri v Minnesoti, Alabami, Michiganu in drugih državah. Za federativno delav- sko stranko so bile na clevelandski konferenci socia- listična stranka, farmarska-delavska stranka, ameriška delavska stranka, Pennsylvania Federation of Labor, minnesotska farmarska-delavska stranka, ki je pri zad- njih volitvah prodrla s svojim kandidatom za sena-

torja, kateri pa se je izrekel proti ustanovitvi nove stranke, unije v Minneapolisu, St. Paulu in Duluthu, milwauške in večina drugih wisconsinskih unij, kro- ške unije in več drugih organizacij.

Ideja za enotno nastopanje ameriškega delav- stva v skupni stranki dobiva torej vedno več tal. Zanimivo je, da so na clevelandski konferenci igrali socialisti že precej večjo vlogo kakor na čikaški konferen- ci meseca februarja. Odsek za sestavo programa, o- četno ma zahteve, za katere naj bi se izrekala konferenca, predložil program večine in manjšine. Program manjšine je predložil sodrug James Oneal in večina konference ga je sprejela. Tudi Hillquit je prodrl v o- čitni predlogi.

Med drugim je konferenca zaključila, da se pu- pušča vsaki k nji pripadajoči organizaciji nastopati v političnem polju kakor se ji vidi najbolje.

Konferenca je izvolila glavni odbor, ki bo val- delo do druge konference na podlagi zaključkov, ki so vodil. V ta odbor so bili izvoljeni: Warren G. Stone, glavni predsednik bratovščine železniških strojevod- nikov; William H. Johnston, predsednik mednarodne unije strojnikov; Joseph Franklin od unije kotlarjev; Ben- jamin Schlessinger, predsednik International Labor Garment Workers' Union; Sidney Hillman, predsednik Amalgamated Clothing Workers of America; sodrug Morris Hillquit; sodrug James Mauer, predsednik Pennsylvania Federation of Labor; Jay G. Brown, le- snik farmarske-delavske stranke; Frank Keating; Basil Manley; Frederic Howe; John M. Bear; Samuel Loveland in M. Robertson, ki reprezentira farmarske organizacije.

Kakor je razvidno iz predležečega, je delovni pro- gram državnih konferenc za sedaj zbiranje takih kan- didatov za primarne volitve, ki se strinjajo z našo podružabljenja železnic, premogovih rogov in drugih večjih prirodnih virov.

Potek razvoja nameravane ustanovitve ameriške La- bor party po britskem vzorcu je sedaj, kakor je ra- vidno, odvisen od preizkušelj, ki jih bodo dale razne akcije po državah.

Vprašanje sedaj torej ni, če nam je to gibanje všeč ali ne, ampak kako se bo to gibanje v bližnji bu- dočnosti razvilo. Vsa znamenja kažejo, da je tukaj, in če se razvije, kakor se od mnogih strani pričakuje, da se bo, tedaj bo naša dolžnost pomagati temu gibanju na noge, in da potem ko bo na nogah, vlijemo vanj vsa agilnost, ki je lastna socialističnim elementom vspe- vsod. Kajti le na ta način, če smo v tem gibanju ak- tivni, moremo računati, da bodo dobile socialistične ideje v to novo strukturo zaželeni dostop.

Toda če bi se razmere tako zasukale, da te drže- ne konference ne bi mogle ustvariti razpoloženja za ustanovitev take stranke, da ne bi mogle ustvariti raz- maha čez razne države po deželi, tedaj bo naša skrb kakor je bila do sedaj, da se spravi do svoje volje, da se smatra za tako Labor party v Ameriki našo last- no — Socialistično stranko!

Zato priporočam, da se koraki, ki jih je podvzela stranka glede ustanovitve progresivne politične stran- ke ameriškega dela na federativni podlagi odobre, ob- enem pa tako pojača naše vrste, da bo imela naša stranka v slučaju razmaha nove zamišljene Labor par- ty čim več vpliva na tisto delavstvo, ki se bo zbiralo v novi strukturi.

Frank Petrich

Po vsi deželi se vrača delavstvo nazaj v socia- listično stranko. Ali ste vi med njimi?

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

RAZPRAVA K ZBORU J. S. Z.

CHICAGO, ILL. — Zbor JSZ., ki se bo vršil v dne-uh koncem meseca maja, bo važen, ker ima začrtati smernice za naše delo v bodoče. Zbor bi bil potreben le prej, in bile so v teku priprave, da bi se vršil pred ena leti. Vsled krize, razdvojenosti v vrstah jugoslovanskega delavstva v Ameriki in vsled pomanjkanja sredstev se zbor leta 1921 ni vršil. Glavni vzrok je bil zadnji. Pravila sicer določajo, da se ima 18 mesecev pred zborom razpisati izredni asesment za pokri-je stroškov zbora, toda delavske razmere so bile take, da se na povečanje asesmeenta ni moglo misliti.

Z decembrom zadnje leto pa je bil izređen asesment razpisan po 10c na člana. Z rednimi in izredni-mi prispevki se bo do zbora nabralo za glavne stroške. Svoje zastopnike je prijavilo lepo število klubov in ta-ku bo ta zbor res reprezentativen. Ako bo svoj posel vršil smotreno, bo v treh dneh lahko izvršil veliko dela.

Naselbine, v katerih žive naši rojaki in v katerih stoji socialistične organizacije JSZ., so raztresene po vsi deželi. Tej raztresenosti je pripisati, da ni med njimi vse tiste organske vezi in enotnosti, ki bi bila potrebna za pojačanje naših vrst. Da se temu odpomo-že, je treba naše zборе obdržavati pogostejše, vsaj na neke dve leti. Ako pridejo delegatje večkrat skupaj, se lahko medsebojno pogovore, z debatami se čistijo spajni in v gibanje pride na ta način več enotnosti in kooperacije.

Politična organizacija ima drugačne funkcije ka-ker podporne jednote. Tu se gre za politično in kul-turno delo, ki se po razmerah menja; politične organi-zacije vodijo svoje kampanje in propagando na pod-lagi momentalnih razmer in te se preminjajo. Poseb-no v letih po vojni se dogodki vrše tako hitro pred našimi očmi, da komaj zapopademo enega, pa je že drugi v ospredju.

Ako hočemo omogočiti pogostejše obdržavanje zbora J. S. Z., je potrebno, da stalno plačujemo en glav donesek v konvenčni fond. Moje mnenje je, da naj sedanji prispevek 10 centov mesečno v konvenčni fond ostane. Ostati bo moral nekaj mesecev še ta-ko ali tako, da se pokrijejo vsi stroški sedanjega zbora. Na podlagi števila članov J. S. Z. kolikor ga imamo sedaj, bi prišlo v konvenčni fond od \$700 do \$800 na leto. Ta vsota bi zadostovala pokriti vožnje stroške, najem dvorane in tiskovine za opravičeno število de-legatov. V teku nekaj mesecev smo zbrali skupaj čed-ze vsoto, seveda ne vso potom rednih prispevkov, ampak precej potom izrednih od strani klubov, dru-štev in posameznikov. Iste metode bi se lahko poslu-žili v bodoče.

Nič ne bi škodovalo, ako bi se vršili zbori naše vere vsako leto, toda nujno potrebno je, da se vrše naj vsako drugo leto. Ker je javno mnenje vsled sploš-nih kaotičnih razmer danes tako konfuzno, so prav v takih časih zbori socialističnih organizacij izredno važni.

Drugo leto se vrše predsedniške volitve. Koncem oktobra 1924 se bo vršila konvencija socialistične stranke, na kateri bodo nominirani predsedniški in

podpredsedniški kandidat ter izdelani načrti za ob-širno kampanjo. Stranka se jača in ker je zanimanje zanjo vedno večje, bo tudi njena konvencija večja ka-kor dosedanje. Možno je, da bo takrat že stvorjena federativna delavska stranka, kateri bo pripadala tudi socialistična stranka. Ker bodo tudi naše naloge z ozi-rom na volitve večje kakor v tem letu in ker se da vo-lilne kampanje izrabiti za socialistično propagando v velikem obsegu, priporočam zboru, naj zaključí, da se vrši zbor J. S. Z. tudi drugo leto in to nekaj tednov po konvenciji socialistične stranke. Šele po drugem letu bi bilo umestno, da obdržujemo redne zборе vsa-ko drugo leto, ako ne vsako leto.

Razun enega so se vršili vsi drugi zbori JSZ. do-sedaj v Chicagi. Prihodnji zbor naj bi imel svoje zbo-rovanje v kakem drugem kraju, n. p. v Clevelandu ali v kakem mestu v Pennsylvaniji. Sedanja pravila do-ločajo, da nominirajo sekcijski odbori tri mesta za se-dež konvencije JSZ., ki gredo na splošno glasovanje članstvu. Ako se bodo vršili naši zbori pogostejše, naj določi tri mesta zbor, ki se jih da pred nekaj me-seci prihodnjega zbora članstvu na splošno glasovanje. Z agitatoričnih razlogov je priporočljivo, da obdržu-jemo prihodnji zbor v kraju, kjer je polje za našo pro-pagando najobširnejše in radi tega svetujem, naj bi se prihodnje zborovanje vršilo kje na vzhodu, kjer so jugoslovanski delavci naseljeni v velikem številu.

Zbor naj bi polagal važnost tudi na organiziranje govorniških tur. Po deželi se klati toliko raznih orga-nizatorjev in govornikov od vsakojakih struj in frak-cij, ki so delavstvo zbegali v toliki meri, da ne ve pri-čem da je in kaj je danes pravzaprav delavsko giba-nje. Zbori, konference, shodi, diskuzije na sejah in v listu, vse to bi pripomoglo, da bi bili naši delavci bolj poučeni o delavskem gibanju po svetu kakor so. Njihovo stališče pri agitaciji v posameznih naselbinah bi bilo na ta način olajšano. Istotako bo treba na zboru za-stopnikom klubov polagati važnost poročanja o aktiv-nostih klubov v Proletarca. Naše organske vezi se no-rajajo bolj vsoglasiti in stiki klubov, eksekutive in gla-sil se morajo še bolj utrditi. Delo naj bo splošno in odgovornost zanj naj bo splošna. — F. Z.

NEKAJ RAZMIŠLJANJA.

CHISHOLM, MINN. — Ta dopis pišem dne prvega maja. Nekateri delavci smo oblečeni praznično, a mnogo jih je, ki se ne zmenijo za ta dan nič bolj kot za vsak drug dan izven postavno priznanih praznikov in nedelj.

Železno okrožje v Minnesoti je veliko in za ame-riško železno industrijo ima velikanski pomen. Drža-ve, ki imajo premoga in železa v veliki množini, se smatrajo za najbogatejše, najbolj razvite, imenujejo se velesile. Radi železa, premoga in olja se kujejo vojne alijance, po železnih rudnikih, premogovnikih in olj-nih vrelcih segajo imperialistični grabeži. Bogata Oli-ver Iron kompanija in druge manjše družbe operirajo tukajšnje rudnike. Jeklarske trustjanske kombinacije delajo velikanske dobičke z bogastvi, ki jih je položila narava v zemljo.

Delavci garajo, kopljejo rudo, hirajo in umirajo. To je vse, kar imajo od življenja. In vendar, prvi maj je simbol, ki kaže delavstvu, da bi bilo lahko drugače

kakor je, ki mu dokazuje, da ni potrebno, da mora biti na svetu taka uredba kakršna je danes. Vseeno, delavstvo po železnem okrožju Minnesote ne proslavlja svoj praznik.

V evropskih in v mnogih ameriških mestih so se vršile majske slavnosti. Tu in tam v tej deželi so delavci obdrževali velikanske shode, imeli igre, predavanja, koncerte itd. Celo na Japonskem je delavstvo na 1. maja manifestiralo svojo solidarnost z ostalim delavstvom po svetu. Ampak letošnji prvi maj vendar ni bil to kar bi moral biti: Prvi maj predstavlja solidarnost zavednega delavstva. In solidarnosti danes še ni.

Med delavstvom so nezavedne proletarske mase še vedno v veliki večini. Udane so brezbriznosti, ubogajo gospodarje, vojskujejo se zanje, pomagajo jim kupičiti bogastva. Agitatorje odganjajo, ali pa se norčujejo iz njih. Delavstvo ni še zrelo, ni še dovolj močno odpraviti sistem, ki mu je oropal pravico do dobrin življenja. Nezavedni delavci tega ne razumejo, zato so nezavedni.

Zopet je tu prvi maj! Ali se je v preteklih letih kaj spremenilo? Ali smo delavci kaj pridobili tekom zadnjih par desetletij? Spomin mi uhaja kakih petnajst let nazaj. Takrat sem se naročil na "PROLETARCA" in od takrat ga naročam nepretrgoma in ga bom, dokler bo kaj življenja v meni. In spominjam se še dalj nazaj, kako sem zapuščal svoj rojstni kraj, s kakimi upi sem se podal v svet.

Meseca maja 1903 sem stopil na ameriška tla. Bilo mi je 21 let in o življenju nisem imel pojma. Kakšna sreča! Podal sem se naravnost v Cleveland. Imel sem samo eno željo, dobiti delo. Delo! Ali bom delo dobil? sem vpraševal. V Clevelandu sem imel brata in sestro. Brat me je potolažil, da bom delo dobil in to v ravno tisti šapi kjer dela on. Torej dobil bom delo! In ravno tam bom delal kakor moj brat! Vse je igralo v meni od veselja in pričakovanja. Pričeti bi imel v plinarni, ali kakor smo jo imenovali, "koksovni". Pojasnjevali so mi, da delo ne bo težavno, da bom delal vsaki dan, tudi ob nedeljah in praznikih, dvanaest ur na dan s plačo 16 centov na uro. Pričel sem ves vesel računati: $12 \times 16 = \$1.92$; potem sem računal, koliko avstrijskih kron bo to zneslo in dobil sem k9.75 starokrajске veljave. To je plačal sem si mislil. Tam je bilo treba delati še dalj kakor 12 ur za 1 ali dve kroni na dan, tukaj pa taka plača! Da, to je bila obljubljena dežela za delavce. Počasi je prihajalo spoznanje. Odšel sem v "koksovno" in plinarno na delo, kakor dogovorjeno. Že pri vstopu se mi je zdelo, da ne bo vse tako kakor sem si predstavljal. Pokazali so me bosu, ki me je odvedel na prostor. Zdelo se mi je, kakor da gledam pekel. Vsepovsod ogenj, dim, smrad. Tam, kjer bi imel pričeti z delom, je bil dim tako gost, da nisem videl skozi niti toliko daleč kolikor sega roka. Luč, ki je svetila nad mano, se mi je zdela kakor medla kresnica. In pa smrad! Kakor da žgo parklje goveje živine. Skozi odprtine peči je švigal koksov plamen in goreč koks se je vsipal v zato pripravljene vozičke, stoječe na opori in dveh kolesih. Ti "vozički" so vagali do 1,200 funtov in kolesa so merila pet čevljev v premeru. Pojasnili so mi, da bo moje delo odvažati kok v teh vozičkih. Vročina je bila neznosna. Štiri mesece sem se žgal pri tem delu. Hujšal sem, kakor da režejo meso z mence, bil sem ko senca in pričel sem se smiliti sam sebi. Moje sanje o Ameriki in obljubljeni deželi so se razpršile. Od plače so mi odtrgali dva centa na dan. Vse mi je smrdelo enako, plinarne in clevelandske ulice. In tedaj sem si rekel: Saj

je dežela velika, morda bo drugje boljše. Mlad si torej čemu bi se privezal tukaj. Zavedlo me je na verozapad, v Minnesoto. Pričel sem delati v železnem rudniku na Evelethu. Delo je bilo naporno in varno. Garali smo deset ur na dan, plača pa je bila od \$1.50 do \$1.75 na dan. Med delavstvom je vladala brezbriznost, v kolikor se tiče organizacije. O mi je imel le tu in tam kateri nekoliko pojma, ampak brigal se ni zanj nihče. Bosi so postopali z delom kakor da smo sužnji. Če si ga vprašal za delo, kakor bilo na trgu delovnih moči v izobilju, je sarkastično odvrnil: Danes ni nič, ampak če katerega ubije, pa oglasil. To je dejal neki bos meni in tudi drugi. Če rejši rudarji imajo take izkušnje. Marsikateri nam je pustil svoje življenje pri kopanju železne rude. On je od trupa kaj ostalo, so ga pripeljali na površje in njegovo mesto pa so najeli novega.

Dve leti in pol sem bil na Evelethu, potem sem preselil na Chisholm, kjer se še sedaj nahajam. Socialistični klub št. 22 sem pristopil kakor hitro sem mogel organiziral. Svoj čas je bil eden izmed najaktivnejših klubov JSZ. Prirejal je shode, igre, vodil kampanje, vršil kulturno delo v vseh ozirih in tako sejal me razredne zavednosti in socialistične vzgoje. Na en svoj shod je pozval sodruga E. V. Debsa; vršil se je na prostem in imeli smo obilno udeležbo. Za govornika smo povabili E. Kristana dvakrat. Razumeli so nastopali še domači in drugi tuji govorniki. Na prvem maja smo prejšnja leta prirejali manifestacije v ulicah. Korakali smo z zastavami in godbami. Nalagali smo razne protestne napise in tako je bila naša demonstracija proti sedanji ekonomski uredbi razmeroma pozantna.

Prišla je svetovna vojna, ki je pustila svoje grozne gubne posledice tudi v naših vrstah. Levica in desnica sta se razdelili in sodila druga drugo. In pot boju med brati, ki je hujši in bolj razpaljen, kakor med pravimi sovražniki. In sedaj je levica slaba in desna slaba. Je to tako, kakor če odrežeš človeku roko, da ima samo eno, mu ne more služiti tako dobro, kakor če bi imel obe. Z delavskim gibanjem je enako. Zdelo ženo je močno, razkopano je v posmeh sovražnikom. Nesloga je vrgla naše gibanje nazaj za 20 let in odaljila naš cilj. Kdo jo je zakrivil? Očitkov je toliko kolikor je nas. Vsakdo, v vseh strujah, išče krivo drugje, samo na sebi ne vidi ničesar, kar bi lahko žilo graje.

Ampak stvari se spreminjajo. Delavstvo se treni, ono spoznava, da je uspešna pot do uspehov samo v solidarnosti. Morda pride čas, ko bomo tudi mi v železnega okrožja Minnesote lahko poročali o aktivnostih v delavskem gibanju, ki bodo razveseljive ne samo za nas, ampak za ves ameriški proletariat.

JOSEPH ULL

Novi in reorganizirani socialistični klubi.

Iz Burgettstowna, Pa., poročajo, da je v teku iniciativa za organiziranje socialističnega kluba. — W. A. Lazar piše iz Homer City, Pa., da se je prvi sestava za reorganiziranje socialističnega kluba že vršila. Prvi stop v klub je priglasilo devetnajst članov. Sodrug Lazar med drugim poroča, da je ljudstvo še vedno zelo plašeno od zadnjih progonovalov proti delavskim organizacijam, ki so se vršili pod Palmerjevo diktaturo. — Zavedni delavci v Sheboyganu, Wis., so organizirali socialistični klub, ki je dobil št. 235. Tajnik kluba je L. Milostnik.

Članstvu kluba št. 1 v obvestilo.

CHICAGO, ILL. — V petek dne 18. maja zvečer v trši redna seja kluba št. 1 v navadnih prostorih. Na izmenem redu bodo poročila o pripravah za zbor JSZ., finančno poročilo o klubovi priredbi dne 1. aprila in 28. aprila, poročila posebnih odborov, poročilo o diskuziji o programu novoustanovljene Zveze slov. in v Chicagi, poročila o skupnem pikniku socialistične stranke, ki se vrši meseca junija, diskuzija o točkah dnevnega reda za zbor JSZ. itd.

V nedeljo 20. maja bo vprizoril dramski odsek kluba št. 1 s sodelovanjem soc. kluba št. 45 v Slovenskem narodnem domu v Waukeganu Cankarjevo dramo "Kralj na Betajnovi". Igralci se odpeljejo iz Chicaga z vlakom Northwestern železnice točno ob 10. zjutraj. Zdrani morajo biti skupaj najpozneje ob 9:30 hiški čas na Northwestern postaji. Imeli bomo posebno karo. Vožnja tja in nazaj na imenovani železnici bo stala \$1.03 za osebo. Kdor izmed čikaških rojakov bi se želel voziti z nami, naj to sporoči tajniku kluba št. 1 v uradu Proletarca (telefon Rockwell 2864) in pride točno ob 9:30 na omenjeno postajo. Ker bomo imeli posebno karo, bo prostora dovolj.

V sredo 23. maja ob 8. zvečer se vrši v dvorani SNPJ. zadnja diskuzija o nekaterih točkah, ki pridejo na dnevni red zbora JSZ. Članstvo naj se te diskuzije polnoštevilno udeleži, ker bo ena najvažnejših. Poslednih naznanil ne bomo razpošiljali, zato si zapomni datum. — *Tajnik kluba št. 1, JSZ.*

Sodrugom in somišljenikom v Sheboyganu, Wisconsin.

Seje socialističnega kluba št. 235, JSZ., se vrše vsako prvo nedeljo v mesecu ob 9. dopoldne v prostorih sodruga L. Mlakarja, 910 Indiana Ave.

Rojaki delavci, zavedajte se, da ste delavci in pripadajte v delavsko politično organizacijo, ki je za nas socialistična stranka. — *L. Milostnik, tajnik.*

Z zabave društva Nada, št. 102, SNPJ.

CHICAGO, ILL. — V soboto dne 5. maja je priredilo žensko društvo "Nada" št. 102, SNPJ, majsko zabavo, ki je bila zelo animirana. Zabava se je vršila v dvorani SNPJ. in je bila prav dobro obiskana. Resničen pomen majske slavnosti je dobila veselica radi tega, ker je bil poleg plesa tudi kratek, takim prirediteljem primeren program, kar pri navadnih društvenih veselicah izostaja.

Samo štiri točke je vseboval ta programček, a je naredil na navzoče prav dober vtis.

Najprvo je v kratkih besedah pojasnil sodr. Ch. Pogorelec pomen 1. maja, nato ste nastopili dve mali deklici z violino in odigrali par komadov iz neke pesni. Za tem je nastopilo nekaj deklic, ki so zapele z ubranimi otroškimi glaski "Prvi majnik" s spremljevanjem glasovirja, na katerega je igrala Mae Udovich.

V zaključni točki programa je nastopil sodr. Frank Petrich, gl. tajnik J. S. Z., ki je pojasnil v kratkih besedah pomen "Izobraževalne akcije" v katere fond spropeva društvo "Nada".

Navzoči so pazno in z zanimanjem poslušali izvajanja točk, ki so bile na programu. To se je videlo iz gledanja in odobravanja nastopov, ki so jih imele oboje ali skupine na programu.

Po izvršenem programu se je plesalo in radostilo, kolikor so pač dovoljevali godci, srca in noge.

Društvo "Nada" je s tem pokazalo, da je eno društvo v Chicagi, ki polaga važnost na duha časa, važnost na vzbujenje proletarskega duha, ki je edini porok, da gre svet v smeri nove civilizacije in nove človeške družbe. Živele članice tega društva! — *Eden z veselice.*

DELAVSTVU V WAUKEGANU, North-Chicagi in okolici naznanjamo, da se vrše seje socialističnega kluba št. 45, JSZ., vsako drugo nedeljo v mesecu v S. N. Domu. Udeležujte se jih točno. Na nečlane apeliramo, naj se pridružijo našemu klubu. — *Tajnik.*

NAŠA KAMPANJA.

V današnjem izkazu naročnin, dobljenih v tekmi za razširjenje "Proletarca", je vzel drugo mesto klub št. 27 v Clevelandu. Dosedaj je imel drugo mesto skoro ves čas sodrug Anton Žagar. Kot posameznik je A. Žagar še vedno na prvem mestu. Dobil je 36 celoletnih naročnin; na drugem mestu je Frances A. Tauchar z 22 naročniki in na tretjem Lovrenc Gorjup z 19 naročniki.

Anton Pečnik (Barberton) je prišel iz 19. na 17. mesto. Max Martz (Buhl, Minn.) se je dvignil v tekmi s 17. v deseto vrsto.

V tem izkazu izkazujemo dvainsedemdeset naročnin, poslanih od agitatorjev več kakor zadnji teden. To je lepo število. Iz Clevelanda smo jih prejeli 37, ostale so poslali agitatorji iz drugih naselbin.

Martin Kawcich iz Avelle, Pa., nam je sporočil, da prične z agitacijo za razširjenje Proletarca. Med drugim piše: "Prosim, pošljite mi potrdilno knjižico in druge potrebne tiskovine, kajti tudi jaz hočem storiti kolikor bo v moji moči za pridobivanje novih naročnikov Proletarcu."

SODRUGOM IN SIMPATIČARJEM socialističnega kluba št. 233, JSZ., v RENTONU, PA., naznanjamo, da se vrše redne klubove seje vsako četrto soboto v mesecu ob 6. zvečer v prostorih klubovega tajnika.

Prihodnja seja bo v soboto 28. aprila. — *LOUIS GORŠIČ, organizator.*

LAWRENCE, PA.

Seje socialističnega kluba št. 184, JSZ., se vrše vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 1. popoldne na Lawrence, Pa. — *J. Terčelj, tajnik.*

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Tekoča številka "Proletarca" je **818**
 Če je številka poleg vašega naslova manjša kakor je tu označena, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Pazite torej na številko v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnic.

Obnovite naročnino takoj, ko vam poteče. Ne čakajte opomina! S tem prihranite upravništvu delo in stroške. Če mogoče, pošljite poleg svoje še kako novo naročnino. Širite "PROLETARCA"!

Tekma za razširjenje "Proletarca".

Izkaz naročnin poslanih do 14. maja v tekmi za razširjenje "Proletarca".

	Število naročnin.	Celoletne naročnine
Soc. klub št. 1, Chicago, Ill.	70	56
Soc. klub št. 27, Cleveland, O.	58	47
Anton Žagar, Sheboygan, Wis.	47	36
Louis Bartol, Reynoldsville, W. Va.	17	11½
Jernej Kokelj, Penna.	17	10
J. R. Sprohar, Pursglove, W. Va.	11	10
Joseph Ule, Chisholm, Minn.	10	9½
Joseph Korsic, Carlinville, Ill.	8	8
Lucas Butya, Moon Run, Pa.	8	8
Max Martz, Buhl, Minn.	8	7½
Andy Bertl, Harwick, Pa.	12	7¼
Louis Krasna, Conemaugh, Pa.	10	7
Soc. klub št. 47, Springfield, Ill.	9	6½
Frank Ravnikar, Lorain, O.	8	6
W. J. Lazar, Homer City, Pa.	6	5½
John Ban, Pittsburgh, Pa.	5	5
Anton Pečnik, Barberton, O.	5	5
Val Laharnar, Delmont, Pa.	7	4½
Louš Gorsich, Renton, Pa.	5	4½
Jack Kotar, Warren, O.	3	1½
Frank Klun, Chisholm, Minn.	2	1½
Joseph Koejan, Brooklyn, N. Y.	2	1½
Paul Les, Spangler, Pa.	1	1
Anton Zalar, Lloydell, Pa.	1	1
Peter Bukovec, Johnstown, Pa.	1	1
Louis Sterle, Dunlo, Pa.	1	1
Paul Šubic, Stockett, Mont.	1	1

— Skupaj 333 264¼

(Klub št. 1. — Posamezni člani dobili naročnin: Frances A. Taucher, 29-22; Chas. Pogorelec, 16-13½; Mary Oven, 9-7½; Frank Benchina, 8-6½; F. Z. 4-3½; Mary Udovich, 3-2½; John Vogrich 1-½.)

(Klub št. 27. — Lawrence Gorjup, 21-19; John Krebelj, 21-17½; Aug. Komar, 12-8½; Jos. Volk, 3-2; J. Bradach, 1-½.)

(Klub št. 47. — Jos. Shum, 7-4½; Jos. Ovca, 2-2. — Opomba. — Druga številka v seznamu agitatorjev znači celoletne naročnine.)

AGITATORJI NA DELU.

Naročnin na "Proletarca" so poslali: (izven kontesta.)

Louis Britz, Lawrence, Pa.	4
Joseph Gorta, Homer City, Pa.	2
Leo, Lenassi, Meadow Lands, Pa.	1

LISTU V PODPORO.

VIRDEN, ILL.: Simon Kavčič, \$1.00; Fr. Reven, \$1.00; Ft. Stempihar, \$1.00; Fr. Hirsch, 50c, skupaj	\$ 3.50
CLEVELAND, O.: August Komar25
CHICAGO, ILL.: Peter Swolšak	2.00
JOHNSTOWN, PA.: A. Vidrih (provizija od oglasov)	6.00
Skupaj	\$ 11.75
Prejšnji izkaz	135.11
Skupaj	\$146.86

SEZNAM NAGRAD.

1. nagrada: Nov pisalni stroj najnovejšega izdelka, vreden \$100. (Ta pisalni stroj dobi tisti, ki pošlje največ naročnin, katerih število ne sme biti manj od 110 naročnin. V slučaju da dobita dva kontestanta enako število naročnikov, dobita oba tak stroj.)

2. nagrada (za najmanj 100 naročnin): Nov pisalni stroj vreden \$60.00.

3. nagrada (za najmanj 90 naročnin): Zeska zapestna ura ali ura za moške, vredna \$10.

4. nagrada (za najmanj 80 naročnin): Lincolnova, Leninova in Debsova slika, vse tri z ličnimi okvirji.

5. nagrada (za najmanj 70 naročnin): Cankarjeva in Marksova slika ter ena pokrajinska slika, vse tri z ličnimi okvirji.

6. nagrada (za najmanj 60 naročnin): Srebrna skupina (silver set) namizne garniture vredna \$35.00.

7. nagrada (za najmanj 50 naročnin): Marksovo in Engelsovo delo "Kapital" (v angleščini), tri vezane knjige z 2536 stranmi, ena v gornjih nagradah omenjenih slik z ličnim okvirjem.

8. nagrada (za najmanj 40 naročnin): Usnjata torba za listine, nekaj, kar potrebuje vsak tajnik.

9. nagrada (za najmanj 30 naročnin): Fountain pero, avtomatičen svinčnik in manjša Cankarjeva slika z ličnim okvirjem.

10. nagrada (za najmanj 20 naročnin): \$12.00 knjig iz Proletarčeve zaloge.

11. nagrada (za najmanj 10 naročnin): \$6.00 knjig iz Proletarčeve zaloge.

12. nagrada (za najmanj 5 naročnin): \$3.00 knjig iz Proletarčeve zaloge.

13. nagrada (za najmanj 3 naročnine): Celoletna naročnina na revijo "Kres", ali pa \$1.80 knjig in Proletarčeve zaloge.

14. nagrada (za dve naročnini): Za 2 knjig iz Proletarčeve zaloge.

Ako bi kdo želel kak drug predmet, kakor te, ki so navedeni od 1. do 9. nagrade, bo lahko sporočil upravi, ki jo bo po možnosti sprejela.

Pazili bomo, da bodo slike najličnejšega izdelka in okvirji čim boljše. Pošiljalne stroške plačamo tukaj.

Vse te nagrade so bazirane na podlagi celoletnih naročnin. Vsakdo bo opravičen do te nagrade, katero bo desegel s številom celoletnih naročnin.

Tekme se udeležijo lahko socialistični klub kot celota. Udeležiti se je sme vsak posameznik. —

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ, vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskom domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj prijatelje. — Učvrščujemo našo postojanko s tem, da pridobivamo novih članov. — Organizator.

SEZNAM DELEGATOV ZA ZBOR J. S. Z.

Št. kluba

1. Chicago, Ill. — Frances A. Tauchar;
2. Glencoe, O. — Nace Žlemberger;
4. LaSalle, Ill. — John Rogel.
10. Forest City, Pa. — Harry Stanich;
13. Sygan, Pa. — Lawrence Kauchich;
20. Chicago, Ill. — Milan Slavich;
22. Chisholm, Minn. — Joseph Bavetz;
27. Cleveland, O. — Andrew Bogatay;
32. West Newton, Pa. — John Svetek;
37. Milwaukee, Wis. — Albert Hrast;
41. Clinton, Indiana. — John Škof, namestnik John Juvanc;
47. Springfield, Ill. — Joseph Ovca;
69. Herminie, Pa. — Anton Zornik;
114. Detroit, Mich. — Louis Urbancich;
126. Nokomis, Ill. — Lukaa Groser;
157. Gros, Kans. — Chas. Pogorelec, zastopnik;
175. Moon Run, Pa. — Lukas Butja;
181. Lloydell, Pa. — Martin Bajec;
184. Lawrence, Pa. — Louis Britz;
210. Detroit, Mich. — Milan V. Lucich;
213. Carlinville, Ill. — Anton Blasich;
224. Pullman, Ill. — Frank Benchina;
225. Avella, Pa. — Martin Kaučič.
228. Pursglove, W. Va. — John Vitez;
230. Library, Pa. — Mike Primožič.
231. Johnston City, Ill. — John Shum.
232. Barberton, Ohio. — John Jerep.

Bratški delegatje, poslani od društev, ki prispevajo v "Pomožno izobraževalno akcijo JSZ."

Št. društva

1. SNPJ., Chicago, Ill. — Frank Zaitz;
16. SNPJ. Milwaukee, Wis. — Albert Hrast;
102. SNPJ., Chicago, Ill. — Mary Kovach;
344. SNPJ., Sheboygan, Wis. — John Supančič;
388. SNPJ., Pursglove, W. Va. — John Vitez.

Zborovanje delegatov, članov eksekutive JSZ. in referentov prične v nedeljo 27. maja ob 1. dopoldne. Bodite točno na mestu zborovanja. Glede stanovanj se obrnite na Chas. Pogorelec, 3639 W. 26th St.

Izmed najvažnejših dogodkov tega leta v jugoslovanski javnosti v Ameriki bo zbor Jugoslovanske socialistične zveze, ki se vrši koncem meseca maja. Tiče se nas vseh, torej se vsi zanimajmo zanj.

Naročajte "The New York Call", najboljši socialistični dnevnik. Naslov: The New York Call, 112 Fourth Ave., New York, N. Y. — Naravnina: celo leto (dnevna in nedeljska izdaja) \$12.00; za pol leta \$7; za tri mesece \$4; za en mesec \$1.50. Najboljše urejevan delavski list na vzhodu Zedinjenih držav.

Dnevni red za zbor J. S. Z.

ki se vrši v dneh 27., 28. in 29. maja 1923
v Chicagi, Ill.

A.

1. Otveritev zбора po gl. tajniku J. S. Z.
2. Volitev odbora za pregledanje pooblastil (pet članov in gl. tajnik).

B.

Konstituiranje zбора:

1. Pravilnik.
2. Volitev predsednika in podpredsednika.
3. Volitev dveh zapisnikarjev.

C.

Referati:

1. Poročilo gl. tajnika o delu in stanju J. S. Z. od zadnjega zбора.
2. Poročilo sekcijjskih odborov:
 - a) za slovensko sekcijo poroča Philip Godina;
 - b) za srbsko sekcijo poroča Milan Luchich.
3. Literatura in tisk: Poročajo uredniki zvezinih glasil:
 - a) za Proletarca poročata Zajec za uredništvo Pogorelec za upravništvo.
 - b) za Budućnost poroča Milan Luchich.
4. Internacionala, poroča Joško Oven.
5. Izobraževalna akcija, poroča Frank Aleš.
6. J. S. Z. in jugoslovansko vprašanje, poroča Frank Zaitz.
7. Gibanje za federativno politično stranko ameriškega delavstva, poroča Frank Petrich.
8. Socialistična agitacija v unijah in drugih organizacijah, poroča Charles Pogorelec.
9. O združništvu, domovih in gospodarskih vprašanjih, poroča F. S. Tauchar.
10. Socialistična propaganda med ženstvom, poroča Mary Udovich.
11. O naseljevanju in tozadevnih zakonih, poroča Jos. Zavertnik št.
12. Kulturno delo klubov J. S. Z., poroča John Olip.
13. Načelna izjava in pravila, poroča odbor treh: Petrich, Zajec in Kokotovich.
14. Razno.
15. Razpust zбора.

Sodrug! Sedaj je čas za razprave o točkah, ki so na dnevnem redu, in volitve delegatov za zbor. Daljša navodila glede delegatov in drugih priprav za zbor dobe klubi v posebnem pismu.

Na delo, sodrug! da bo naš zbor opravljen z ozirom na bodoče naše delo kolikor mogoče temeljito!

Poročajte o zaključkih v Proletarcu, agitirajte in pomagajte na en ali drug način, da se izvrši naš zbor čim impozantnejše!

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v dvorani društva Prostomisleci, št. 87, SNPJ. — Rojaki, pristopajte v naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

Kralj na Betajnovi,

drama v treh dejanjih, spisal
Ivan Cankar.

Vsebina igre:

Jožef Kantor se je povzpел iz revnega posestnika med bogataše. Hrepeneč po bogastvu, oblasti in slavi, se je posluževal vsakega sredstva na poti za doseg tega ciljev. Spravil je s sveta premožnega sorodnika in se polastil njegovega premoženja. Kogarkoli je mogel, je spravil ob vse. Tako je postala skoro vsa Betajnova njegova.

Maks Krnec, študent, vagabund, se mu skuša postaviti po robu, sklenil mu je sneti krono z glave, žezlo iz rok! Privedel je Kantorja iznenada na priznanje umora njegovega sorodnika, nato ga je držal v kleščah. Ampak Kantor se je izmuznil. Nino, hčerko umorjenega sorodnika, ki mu je bila vedni spomin na njegov zločin, je poslal v kloster. Maksa je iz zasede umoril. Celotno priznal je, da je on morilec, toda sodnik mu ni verjel.

Že prej se seznanili z župnikom. Župnik mu je sicer očital, da se je družil z nasprotniki vere. Kantor ugovarja, da to ni res. Ni se brigal za politiko, ker ni imel preje ničesar in zato ni bil nič. Sedaj je bogat, sedaj lahko daje z obema rokama. In dajal bo! Župniku obljubi sezidati nov farovž na svoje stroške in končno se pogodita še za hlev. Župnik pa mu za protiuslugo pomaga k izvolitvi v državni zbor; prejšnjega poslanca sta spravila s poti.

Krivde umora Maksa je obdolžen Franc Bernot, Maksov tekmeč pri ljubezni do Kantorjeve hčerke Francke, katerega ženejo orožniki mimo Kantorjevega stanovanja. Pokliče ga na pomoč v nesrečni uri, toda Kantor odvrne: "Prepozno prijatelj . . . prepozno . . ." Potem se oddahne. "Šlo je mimo . . ." Navzoči kmetje, katere je povabil, da se pogovore o volitvah, ga gledajo v strahu. Govori jim o svoji kandidaturi. Vsi ga poznajo, vedo, da je tiran, okrutnež, morivec, izkoriščevalec. Kantor konča svoj govor kmetom s pozivom: "Kdor mi more kaj očitati, naj govori, naj ne trči z mano." Nihče se mu ne drzne kaj očitati, vsi vstanejo in mu kličejo: Bog Vas živi, Kantor!

Vsepovsod njegova zmaga. Podjarmil je družino, porazil stavkarje, izrinil prejšnjega poslanca, šel je, če je bilo treba, preko trupel, preko gorkih človeških trupel, vse za svojo oblast.

SOCIALISTIČNI KLUB ŠT. 45, J. S. Z., WAUKEGAN, ILL.,

priredi v nedeljo 20. maja v

Slovenskem Narodnem Domu

IGRO

"KRALJ NA BETAJNOVI"

drama v treh dejanjih,
spisal IVAN CANKAR.

IGRAJO ČLANI DRAMSKEGA ODSEKA KLUBA Št. 1,
JSZ., IZ CHICAGE.

OSEBE:

Jožef Kantor, fabrikant	John Olip
Hana, njegova žena	Mary Kovach
Francka, njuna hči	Angeline Tich
Francelj } nujna otroka	John L. Vogrich
Pepček }	Louis Zele
Nina, sorodnica Kantorjeva	Mae Udovich
Krnec, nekdanji štacunar in krčmar	Philip Godina
Maks, njegov sin	Joško Oven
Župnik	Frank Udovich
Franc Bernot, posestnik, absolviran tehnik	Ivan Molek
Sodnik	Frank S. Tauchar
Adjunkt	Blas Novak
Lužarica	Mary Udovich
Kantorjev oskrbnik	Donald Lotrich
Koprivec	Chas. Rener
Prvi kmet	Frank Gottlicher
Drugi kmet	Joseph Sernel
Tretji kmet	Chas. Pogorelec
Kantorjevi gostje, otroci, kmetje	

Vrši se v jeseni, v malem trgu Betajnovi.

Dvorana odprta ob 1:30 popoldne; pričetek igre ob 2.
Pred igro govori, po igri prosta zabava in ples v spodnji
dvorani.

VSTOPNINA 50 centov, za otroke 15c.

Jačanje vrst J. S. Z.

Nov socialistični klub se je organiziral v Sheboygan, Wis., s 1 člani. To je 236-ti klub, ki je prijavljen v J. S. Z. od kar obstoji.

Tajnik kluba je Leo. Milostnik, 904 Kentucky ave., Sheboygan, Wis.

Reorganiziral se je socialistični klub v Homer City, Pa., pod staro številko 198. Pristopilo je 23 članov. Tajnik kluba je Frank M. Stopar, Box 97, Homer City, Pa. On poroča, da so izgledi za razvoj kluba dobri in da se klub v kratkem pojača.

Iz več drugih krajev prihajajo na tajništvo JSZ. Obišče po tiskovinah za ustanovitev socialističnih klubov. Izgleda, da se rekonstrukcija J. S. Z. pričinja v resnostjo. Naprej, v vrste Jugoslovanske socialistične zveze!

Tajništvo J. S. Z.

Naši "Carnarvoni".

Lord Carnarvon je odkril star grob egiptovskega kralja Tut-a, pa so ga duhovi bajne zato kaznovali s komarjem pikom.

Škoda.

Naši "Carnarvoni" okrog "Del. Sl." pa "odkrivajo" se tako stare — laži, ki so zakopane v njih glavah.

En tak "Carnarvon" je neki A. W. Papa, ki poroča v svojih neslanostih, da so bili klubi J. S. Z. v vojnem času potvarjeni, naj prenehajo s socialistično aktivnostjo, zapuste soc. klube, pa naj se zavzamejo za organiziranje podružnic J. R. Z.

To "odkritje" je za nas novo. Da ima zlobne namene, je očitno.

Dejstvo je, da je Jugoslovanska socialistična zveza poslovala, v kolikor so ji dopuščale vojne razmere, ves čas, in da naše organizacije vsled tega niso mogle dobiti ne od eksekutive niti ne od tajništva J. S. Z. takega ukaza, o kakršnem namiguje "Carnarvon" Papa.

Sreča zanj, da duh ne kaznuje s komarjevimi pikami "odkrivatelje" laži, kajti če bi jih, bi bili naši "Carnarvoni" okrog "Del. Slovenije" že vsi opikani od komarjev.

Tajništvo J. S. Z.

ČE BI DIOGENES DANES ŽIVEL.

Diogenes, slavno znani grški filozof (412-323 pr. K.), je učil, da moder človek, ako hoče biti zadovoljen, mora sovražiti bogastvo, moč, sploh vse, kar je nepotrebno. Hodil je bosonog, spal je v sodu in vrgel je celo stran lesen polnik, ko je videl nekega dečka zajemati vodo z dlanjo. Ampak če bi živel danes, bi prav gotovo pristal na to, da ena stvar ni odveč in to je Trinerjevo zdravilno grenko vino. To vino je potrebno za tisoče in tisoče. Mr. Jos. Janaček, Frankfort, N. Y., je priporočal isto svojemu gospodarju, domačinu, in 6. aprila, ko je ponovil naročilo, nam je pisal: "Rekel mi je, da je Trinerjevo zdravilno grenko vino najboljšo zdravilo, ki ga je kedaj poskusil in da ne bo nikoli brez njega. Isto mu čudovito pomaga, počuti se mnogo boljše in je močnejši, dobil je zopet dober tek in dviganje, ki ga je napadlo vsak dan, je prenehalo." Vsak lekarnar ali trgovec z zdravili ga ima v zalogi, poskusite ga!

Čitajte knjige!

"Proletarec" ima v zalogi najboljša slovenska književna dela, ki jih prodaja po najnižji mogoči ceni. Pazite na cenik naših knjig, ki ga priobčujemo od časa do časa v tem listu.

Ako ste zmožni čitati angleščino, naročite iz naše zaloge angleške knjige. Iz njih se boste lahko marsikaj naučili o evoluciji, zgodovini, socializmu, socialnih problemih, televizijskih bojih itd.

Nabavili smo knjige, ker hočemo, da dobi naše ljudstvo dostop do najboljših književnih del po najnižji ceni. Ves eventualni dobiček, ki ga napravimo pri prodaji knjig, gre v podporo našemu tisku. Zato naročite knjige od nas. —

OGLAŠAJTE
PRIREDBE
KLUBOV
IN DRUŠTEV

V

"PROLETARCU"!

ŠTEDLJIVI LJUDJE

vlagajo redno in investirajo razumno v

KASPAR STATE BANKI

največji jugoslovanski banki v Zed. državah

1900 Blue Island Avenue
in vogal 19. ceste.

CHICAGO, ILLINOIS.

Kapital in prebitek

\$ 1,250,000.00

Pod vladnim in državnim nadzorstvom in Chicago Clearing House Ass'n.

Prodajamo parobrodne listke za vse prekomorske črte v Jugoslavijo in nazaj. Izdelujemo svedočbe (affidavits) za naseljence ter pošiljamo denar v staro domovino najhitreje in najceneje.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoračnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvaških ali ameriškanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvaških rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

Revolucija ki se je izplačala.

Ataman Semenov, katerega so imeli zavrženi niki svoje čase tako v čisljih da so se zvezali njim v prizadevanjih "rešiti" Rusijo boljše ma, je po porazu svoje "revolucije" v Sibiriji odnesel za nekaj milijonov ruskega zlata na Japonsko. Sovjetska vlada je to zlato zahtevala v kar je bila opravičena, kajti zlato je lastna reške države, ne pa kakega razbojnika, kakor je Semenov. No, japonsko sodišče je zahtevalo reške vlade zavrnilo in izreklo, da je preostalo zlato, katerega vrednost znaša nad pol milijona dolarjev, Semanova lastnina. Take "revolucije," kakor so jih vodili Kolčak, Wrangel, Semenov itd., se izplačajo, samo ropati je treba.

CENIK KJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

SOCIALIZEM IN VERA , spisal Zvonimir Bernot, 128 strani, mehko vezana 50c, trdo vezana65	O ZDRAVSTVENIH NALOGAH SOC. ZAVAROVANJA , (Dr. Demet. Bleiwels-Trateniški)10	OUTLINE OF HISTORY , (E. G. Wells), vezana, 1171 strani	1.00
SOCIAL. KNJIZNICA (dva snopiča)10	"PROLETAREC" , vezan, letnik 1919, \$6.00; vezan, letnik 1920	6.00	PHYSICIAN IN THE HOUSE , (J. H. Greer, D. D.) Domači zdravnik, vezana50
SPOL-LJUBEZEN-MATERINSTVO , (Prof. dr. Z. Zahor), trda vezba40	PROLETAREC , letnik 1921, vezan v platno	6.00	REPUBLIC OF PLATO , vezana10
SEBSKA POČETNICA , (J. T.)50	RDEČI PILOT , mesečnik prevarne mladine za duhovno revolucijo, izhaja v Ljubljani, prva in druga številka05	RIGHT TO BE LAZY , (Paul Lafargue), vezana50
SPRETNJA KUCHARICA , broširana, \$1.00, vezana	1.25	TRJE LABODJE , ilustrirana revija25	ROBERTS RULES OF ORDER , vezana10
SVETOVNA VOJNA IN ODGOVORNOST SOCIALIZMA , (Ethin Kristan)50	ANGLEŠKE KNJIGE		SAVAGE SURVIVALS , (J. Howard Moore), vezana10
USTAVA , ruske socialistične fed. sovjetske republike10	ANARCHISM AND SOCIALISM , (Geo. Plechanoff), vezana60	SOCIAL REVOLUTION , (Karl Kautsky), vezana50
VARONA KUCHARICA , (Marija Remec), vezana	1.00	ANCIENT LOWLY , (C. Osborne Ward) dve knjige, 1313 strani, vezana	5.00	STRUGGLE BETWEEN SCIENCE AND SUPERSTITION , (A. M. Lewis), vezana50
VOLJA IN DEJANJE , (psihološka analiza)25	ANCIENT SOCIETY , (Lewis H. Morgan), vezana	1.50	THE BRASS CHECK , (Upton Sinclair), študija ameriškega žurnalizma, vezana v platno10
ZADRUŽNA PRODAJALNA ALI KONSUM10	"DEBS, HIS AUTHORIZED LIFE AND LETTERS" , (David Karsner), vezano v platno	1.20	THEY CALL ME CARPENTER , (Upton Sinclair), trda vezba10
ZAKON BIOGENEZE , (J. Howard Moore, prevel I. M.)	1.50	END OF THE WORLD , (Dr. M. Wilhelm Meyer), vezana60	THE DREAM OF DEBS , (Jack London)50
ZA STARO PRAVDO , (Fran Erjavec)50	EVOLUTION OF MAN , (Wilhelm Bölsche), vezana60	THE PROFITS OF RELIGION , Razprava o izrabljanju verne privatne interese10
ZBIRKA RUDARSKIH IN FUZINSKIH IZRAZOV , (J. Bezljaj)30	EVOLUTION OF PROPERTY , (Paul Lafargue), vezana60	THROUGH THE RUSSIAN REVOLUTION , (Albert Rhy Williams), s slikami, 311 strani, vezana v platno20
ZGODOVINA SRBOV, HRVATOV IN SLOVENCEV , (Ant. Melik) I. del85	IOD AND MY NEIGHBOR , (Robert Blatchford), vezana	1.25	100% , (Upton Sinclair). Povrat patrijota10
II. del75	IMPERIAL WASHINGTON , (R. F. Pettigrew), knjiga, ki opisuje prehodno dobo iz demokracije v denarni imperikalizem v Zd. državah, 441 strani, trda vezba	1.25	VITAL PROBLEMS IN SOCIAL EVOLUTION , (A. M. Lewis), vezana50
RAZNO		JUNGLE , (Upton Sinclair) povest iz chicaskih klavnice	1.20	THOUGHTS OF A FOOL , (Evelyn Gladys), vezana10
AMERISKI DRUŽINSKI KOLEDAE , letnik 1922, mehko vezan 50c, vezan v platno75	KARL MAREX , biographical memoirs, (Wilhelm Liebknecht), vezana60	Naročilom priložite poštni ali presni money order, ček ali gotovo. Za manjša naročila lahke poštno poštne znamke.	
AMERISKI DRUŽINSKI KOLEDAE , vezan v platno, letnik 1919, 50c; letnik 192050	KING COAL , (Upton Sinclair), povest iz zadnjega štrajka (1913) coloradskih premogarjev, trda vezba	1.20	Vse knjige pošiljamo poštne pošto. Klubom in čitalnicam, pa in večjih naročilnih liberalca popust.	
CANKARJEVA SLIKA na dopisnicah, 2 za 5c		LAW OF BIOGENESIS , (J. Howard Moore), vezana60		
(Imamo jih dvojne vrste.)		LIFE AND DEATH , (Dr. E. Teichmann), vezana60		
DEMOKRACIJA , (Cankarjeva številka)10				
KRES , št. 11 in 12, 192230				
KRES , št. 1, 192315				
NAJNOVEJŠE INFORMACIJE O DOBAVI DRŽAVLJANSTVA ZEDINJENIH DRŽAV40				

Vsa naročila naslovite na:

PROLETAREC
3639 W. 26th Street,
Chicago, Ill.